

Barkarby flygfält (44)

Beskrivning

Redan på 1910-talet ägde de första flygningarna rum på Barkarby flygfält.

Eftersom en del av dessa flygningar var militära, blev det naturligt att anlägga ett militärt flygfält här redan under första världskriget. Som en följd av 1936 års försvarsbeslut förlades en jaktflottilj vid Barkarby, vars verksamhet påbörjades i landet som inriktades på jaktförsvar. Samma år fanns ca 160 anställda samt 115 värnpliktiga stationerade här. F8 var länge, jämte Bolinders, Järfällas största arbetsgivare. Vid 1960-talets början byttes jaktplanen ut mot transportflyg samt också räddningshelikoptrar, då verksamheten förändrades. F8 upphörde som flygbas i fredstid 1974 och som militärt flygfält 1994. Därefter amnvändes flygfältet för privatflygplan fram till 2013.

Byggnaderna används för närvarande för olika ändamål. Ett par byggnader har också rivits i samband med att IKEA etablerades i området. Vid infarten till flygfältsområdet ligger en grupp byggnader; vaktbyggnad, verkstäder, underofficersmäss och en hangar. Nordväst om landningsbanan återfinns ytterligare byggnader, såsom kanslibyggnad, logement, matsal, verkstäder och hangarer.

I F8 området har ny bebyggelse tillkommit. Avgränsningen har därför delats upp. Generellt gäller att alla byggnader från F8-tiden ingår i den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

Logement på F8

Markententeriet på F8

Från början var det tänkt att alla byggnader skulle ligga samlade vid entrén, men planen övergavs med tanke på sårbarheten vid eventuella luftangrepp. För att försvåra ett sådant spreds därför bebyggelsen ut. Ursprungligen var också byggnaderna grönpantsade för att ännu bättre smälta in i skogsterrängen.

Idag är de flesta byggnaderna avfärgade i ljus slätputs. De är uppförda i en enkel och stram funktionalistisk stil, med många för funktionalismen karakteristiska drag bevarade.

I området vid entrén öppnade våren 1998 ett affärscentrum för så kallad outletförsäljning, Stockholm Quality Outlet. I samband med detta har flera nya affärsbyggnader tillkommit. De gamla byggnaderna ingår i affärscentret och har byggts om för detta ändamål. Exteriört har de dock i stort sett bibehållit sin ursprungliga karaktär, fränsett vissa smärre förändringar. Ytterligare utbyggnad planeras i en kommande etapp. Hela flygfältsområdet är rikt på fornlämningar, då området tillhörde Järfällas centralbygd under förhistorisk tid. Byggnaderna utmed Kaptens- och Ålstavägarna grupperar sig kring ett förhistoriskt gravfält (raä 115) som förmodligen kan knytas till det närbelägna Herresta. Den sydligaste delen av gravfältet samt gårdstomten för Herresta undersöktes av arkeologer 2006 inför planerad byggnation.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 148:

”Flygtraditionerna vid Barkarby är bland de äldsta i landet och flygfältet är härigenom en intressant del av flyghistorien. Förläggningen av F8 till Barkarby har också varit av stor betydelse för samhället Barkarbys framväxt. Flottiljens byggnader är av militärhistoriskt intresse och dessutom är de kommunens bästa samlade exempel på en enkel och stram funktionalistisk arkitektur.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Fornlämningarna omfattas av

Kanslihuset, F8

bestämmelserna i kulturmiljölagen.

För området närmast Enköpingsvägen gäller detaljplan D 980518, med genomförandet 030622. De äldre byggnaderna från flygflottiljetiden har skyddsbebyggelsen q i denna plan. Dessutom finns krav på anpassning till befintlig äldre miljö för vissa av de tillkommande byggnaderna. Vissa krav på utökad lovplikt till skydd för kulturmiljön gäller också.

För Kanslihusområdet gäller en detaljplan som vann laga kraft 2005-03-07. Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen har skyddsföreskrifter som bland annat innebär rivningsförbud och förbud mot exteriöra förändringar.

I och med att den nya Barkarbystaden har börjat byggas på flygfältets område kommer det öppna landskapet att ersättas av en tät stadsliknande bebyggelse. En del spår och äldre strukturer samt befintliga byggnader kommer att bevaras.

Förslag till åtgärder

I avvaktan på planläggning gäller de riktlinjer som tagits fram. Den kulturhistoriska värderingen av byggnaderna står fast. De konflikter som kan uppstå mellan bevarande och exploatering får diskuteras i planprocessen.

Fornlämningarna har ett starkt skydd i kulturmiljölagen. Lagens intention är att fornlämningarna i första hand ska bevaras. En del lämningar kommer att beröras av kommande exploatering och fortsatta arkeologiska utgrävningar blir aktuella. Det innebär att en avvägning måste göras mellan kulturmiljölagens syfte att bevara fornlämningarna och det samhälleliga intresset av en exploatering. Det är Länsstyrelsens sak att göra denna bedömning och att ge erforderliga tillstånd.

I samband med kommande detaljplaner bör byggnader som trafikledartorn, hangarer, kontorsbyggnad, robotladdningsverkstad och berggrum ges skydd för de kulturhistoriska värdena. Likaså bör olika spår efter den militära verksamheten, exempelvis några av robotplattorna, bevaras och ges skydd.

Gravfält F8, logement och sjukhusbyggnad i bakgrunden

Järfälla kyrka (45)

Beskrivning

Den kulturhistoriskt värdefulla miljön utgörs i första hand av Kyrkvägen med kyrkan, prästgården, gamla ålderdomshemmet och de kringliggande äldre villorna.

Kyrkbyn tillhör den centrala delen av Järfällas förhistoriska bygd. Inom Kyrkbyn finns lämningar efter flera gravfält och här ligger också Järfälla kyrka som är från 1100-talet. Kyrkan har senare byggts till i flera etapper. Den senaste exteriöra förändringen gjordes omkring år 1500, då koret byggdes ut. Klockstapeln uppfördes 1753 och spåntäcktes 1818. Där prästgården idag ligger låg tidigare sockenstugan, som revs i samband med prästgårdsbygget 1922-23. I närheten fanns också fattigstugan, som brann ned 1975. Det gamla ålderdomshemmet från 1914 är den enda byggnaden som minner om det administrativa sockencentrum som fanns här.

År 1901 köptes Kyrkbyn tillsammans med Barkarby (Tingshusområdet) av hovrättsnotarie Birger Svenonius, som därefter lät stycka området i villatomter.

De första villorna i Kyrkbyn var mindre och mer av egnahemstyp i förhållande till villabebyggelsen i Tingshusområdet. Genom att Kronan började köpa upp mark i mitten av 1910-talet för att anlägga ett militärt övningsområde på Järva-fältet, genomfördes aldrig exploateringen som planerat.

De senaste decennierna har förändringar ägt rum i Kyrkbyn. Flera äldre villor har rivits och många har byggts om och till och i samband med detta har förändringar skett beträffande exempelvis fasad- och takmaterial samt färgsättning. De stora tomterna har styckats och ny bebyggelse kommit till.

Den mest välbevarade delen är Kyrkvägens första del med trävillor från 1900-talets första årtionden samt gamla ålderdomshemmet från 1914 (numera församlingsexpedition med tillbyggt församlingshem). Tillsammans med allén bildar de en värdefull inramning till Järfälla kyrka. Utmed Kyrkvägens fortsättning, som är en rest av den gamla häradsvägen mot

Hägerstalund och Sollentuna, finns också några relativt välbevarade 1910- och 1920-tals villor. I de inre delarna av Kyrkbyn har nya villor uppförts och inget av den äldre karaktären finns bevarad. Tillsammans ger de dock en provkarta på de senaste decenniernas varierade småhusarkitektur.

Järfälla kyrka

Gamla ålderdomshemmet i Kyrkbyn

Miljö

Den kulturhistoriska miljön inom det avgränsade området karakteriseras av

Tomternas utformning

- Tomterna är stora och plana och avgränsas av häckar eller enkla staket. De var ursprungligen stora, men har i flera fall styckats.
- Trädgårdarna är uppvuxna och traditionellt planterade med blommor, buskar och fruktträd.

Byggnadernas placering och utformning

- Bostadshusen ligger centralt placerade på tomterna.
- Bostadshusen är av egnahemskaraktär och relativt små, med undantag för Rosenhill, Kyrkvägen 4. De är oftast uppförda i en våning, i ett par fall med inredd vind.
- Taken är sadeltak, brutna eller obrutna.

Material och färgsättning

- Bostadshusen är klädda med träpanel eller puts.
- Färgsättningen är traditionell med ljus puts och ljus eller rödfärgad panel.
- Grunderna är av huggen natursten eller betong.
- Taken är täckta med tvåkupigt lertegel eller skivplåt.

Övriga kulturminnen i Kyrkbyn

Utanför det avgränsade området finns två registrerade fornlämningar som är

av intresse för kulturmiljövården, dels Kyrkbyns (Järfälla gård) gårdsplats (fornlämning raä 257), dels Åkerbys gravfält (fornlämningar raä 24 och 26). Flera fornlämningar har tagits bort i samband med att villa-bebyggelsen kom till.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 150:

”Järfälla kyrka ligger invid den forna vattenleden Ballstaån mitt i den del av socknen som var tätast bebyggd under förhistorisk tid. På så sätt speglar kyrkan, på ett för våra medeltidskyrkor karakteristiskt sätt, var tyngdpunkten i bygden låg under järnålder och medeltid. Oftast utvecklades ett sockencentrum av varierande omfattning kring kyrkorna. Dessa sockencentra var livaktiga till långt in på 1900-talet. En viktig del av kyrkomiljön i Järfälla är ålderdomshemmet, den bevarade resten av den gamla landsvägen och de välbevarade villorna från villasamhällets första utbyggnad i början av 1900-talet”.

”Stockholmsregionens kulturhistoriska miljöer. Stadsbygdens kulturmiljöer, del 2” s 36.

”Järfälla kyrkby är en för länet karakteristisk by som innehåller det gamla administrativa sockencentrat med

prästgård, fattigstuga och ålderdomshem och en för Uppland vanlig kyrkotyp. Kyrkan rymmer flera medeltida och intressanta inventarier.

Genom tillkomsten av Barkarby station under 1800-talets slut, förändrades kyrkbyns karaktär alltmer mot en stadsdel i ett villasamhälle som från och med ca år 1900 började bebyggas med egnahemsvillor. Helhetsmiljön kring kyrkan visar på en lång och kontinuerlig utveckling för en kyrkby och från och med ca år 1900 kan vi spåra den urbaniseringsprocess som ägde rum utmed de spårbundna infarterna till storstaden – ett karakteristiskt fenomen för Stockholms ytterområden.

Sammantaget har kyrkan och Barkarby torg höga bevarandevärden, vilka förstärks genom senare tiders pietetsfulla och föredömliga restaureringsarbeten. Den för det tidiga 1900-talet karakteristiska villa-/egnahemsbebyggelsen har ännu höga kulturhistoriska värden”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Svenska kyrkans kyrkobyggnader och kyrkotomter har ett särskilt skydd i kulturmiljölagen.

En detaljplan, D 2004-12-16, omfattar bl a Kyrkvägen. Gamla ålderdomshemmet, idag församlingshem, samt några av de äldre villorna omfattas av skyddsföreskrifter och rivningsförbud. En detaljplan som vann laga kraft 2011-09-05 omfattar Järfälla kyrkogård samt Prästgården. Planen innebär bland annat att Prästgården fått skydd för de kulturhistoriska värdena samt rivningsförbud.

Förslag till åtgärder

I och med skyddsföreskrifterna i detaljplanerna samt bestämmelserna i kulturmiljölagen bedöms skyddet för de kulturhistoriska värdena vara tillräckliga. Det är dock viktigt att slå vakt även om allén och de stora träd som omger kyrkogården, eftersom de är av stor vikt för helhetsmiljön.

Barkarby torg och Tingshusområdet (46)

Beskrivning

Barkarby torg med gästgiveriet och Tingshuset har under flera sekler varit en av Järfällas mest betydelsefulla knutpunkter. Själva torget har sedan 1600-talet haft ett centralt läge invid landsvägen mellan Stockholm-Enköping och den gamla häradsvägen, som från Barkarby ledde vidare mot Lövsta och Mäläröarna. Gästgiveriet startades redan 1671 och från 1680-talet till 1905 hade Sollentuna härad sin tingsplats här.

Den nuvarande krogbyggnaden vid torget är troligen uppförd under 1700-talets första del, men har byggts till i olika etapper, varvid huset fått ett långsmalt utseende. Den låga delen i väster är den äldsta och kan ha ingått i den ursprungliga krogen från 1671. Tingshuset är enligt brandförsäkringshandlingar uppfört 1776, men eventuellt ingår delar av en äldre byggnad. På 1830-talet genomgick Tingshuset en stor renovering, som gav byggnaden dess nuvarande utseende. Hela torgmiljön är mycket väl bevarad.

Torget är också känt genom sin anknytning till den beryktade tjuven Lasse-Maja, som dömdes i Tingshuset 1812 för stöld av Järfälla kyrkas silver, och sedan slet spö på torget.

Vid 1900-talets början styckades nuvarande Tingshusområdet (även kallat Tingsbyn) till villatomter, sedan både Barkarby och Kyrkbyn köpts av Birger Svenonius. Av de planerade 200 tomterna bebyggdes endast omkring 25, eftersom Kronan började köpa upp marken för att anlägga ett militärt övningsområde på Järvafältet. Därefter har en successiv förtätning sakta skett.

I Tingshusområdet finns fortfarande många av villorna från den första utbyggnadsperioden kvar. En för området speciell villatyp är uppförd i trä, med regelbunden grundplan och toppigt tak. Flera är bevarade i ursprungligt skick, medan andra genomgått en del förändringar. Trä var överlag det vanligaste fasadmaterialet i Tingshusområdet, endast ett par byggnader är

putsade. I förhållande till Kyrkbyns tidiga bebyggelse, kan man notera att villorna i Tingshusområdet överlag var större och med påkostade. Likaså var tomterna något större.

Under 1977 påbörjades byggnationen av ett kvarter vid Häradsvägen, där HSB uppförde lägenheter i ett slags flerfamiljsvillor. Byggnaderna är två våningar höga, i vissa fall med souterrängvåning, och är byggda i trä som avfärgats i ljusa kulörer. Den arkitektoniska gestaltningen är mer inspirerad av den byggnadstradition som är vanlig i äldre svenska småstäder, än av villasamhällets arkitektur, även om beröringspunkter finns. Skalan och exploateringsgraden är också högre än för Tingshusområdet i övrigt. I och med att bebyggelsen är färdig kan man säga att cirkeln slutits och Tingshusområdet framstår som en spännande ”katalog” över olika villatyper från sekelskiftet 1900 till sekelskiftet 2000.

Arneska villan i Tingsbyn, ett bra exempel på ett egnahem

Tingshusområdet, Vinblads villa. Foto: Agnes Andersson 1926

Miljö

Den kulturhistoriska miljön vid Barkarby torg präglas av

Utemiljön

- Den öppna torgplatsen framför byggnaderna (idag parkering).
- Byggnadernas placering invid torget.

Byggnadernas utformning

- Både krogen och Tingshuset är uppförda i en våning med inredd vind och frontespis åt torget.
- Taken är brutna sadeltak, Tingshuset har valmade gavelspetsar.
- Båda byggnaderna ligger lågt, genom att torgets markyta höjs.

Material och färgsättning

- Båda byggnaderna är klädda med locklistpanel.
- Tingshuset är gulmålat, medan krogbyggnaden är rödfärgad.
- Tingshusets snickerier och entrédörar är vitmålade, medan krogen efter den senaste renoveringen har fått gröna snickerier och fönsteromfattningar samt svartmålade knutlådor. Tidigare har både fönsteromfattningar och knutlådor varit vitmålade.
- Tingshusets tak är dels täckt av skivplåt, dels av tegel. Det ursprungliga lerteglet har dock bytts ut mot betongtegel. Krogen har ett tak av lertegel.

Helhetsmiljön i Tingshusområdet utmärks av

Tomternas utformning

- Tomterna är stora. I östra delen är de relativt plana, i den västra mer kuperade. Några tomter har styckats de senaste decennierna.
- Trädgårdarna är uppvuxna och traditionellt planterade med blommor, buskar samt frukt- och prydnadsträd. Flertalet tomter skiljs åt av häckar eller staket eller är helt öppna. I den östra delen har trädgårdarna mer inslag av naturmark.

Vinblads villa idag

Byggnadernas placering och utformning

- Bostadshuset ligger ofta centralt placerade på tomterna
- Som helhet gäller att de tidiga villorna har en ganska individuell utformning.
- De flesta villorna är uppförda i en våning med inredd vind. Tvåplansvillor förekommer.
- Takutformningen varierar. En för området speciell villatyp, uppförd i början av 1900-talet, har exempelvis en variant av tälttak eller ”fyrfallstak” medan de andra har brutna sadeltak, som ibland är valmade.

Material och färgsättning

- Bostadshuset är klädda med träpanel, i några fall med puts.
- Färgerna är ljusa som gult, beige eller grått alternativt rödfärgade.
- Grunderna är av betong eller natursten.
- Taken är antingen täckta av tvåkupigt tegel eller skivplåt.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 153:

”Barkarby torg, invid landsvägen, med gästgiveriet och tingshus var en av kommunens viktigaste knutpunkter under flera hundra år. Krog- och gästgiverirörelsen har funnits på platsen sedan 1660-talet och i den

bevarade gästgiveribyggnaden drivs fortfarande en krog.

Torget med de välbevarade byggnaderna är en för Stockholms län mycket värdefull miljö av sitt slag.

Av villasamhället som etablerades i början av 1900-talet finns en rad välbevarade byggnader kvar. Men även de villor som förändrats genom ombyggnaden är en viktig del av miljön.

Av stor betydelse för helheten är också de lummiga trädgårdarna och de gator som fortfarande har grusbeklägning”.

”Stockholmsregionens kulturhistoriska miljöer” s 36:

”Kring Barkarby torg finns från och med 1600-talets slut ett landsvägscentrum med tingshus och gästgiveri och därmed var området tidigt av central betydelse. Byggnaderna kring torget - tingshuset och gästgiveriet - är fortfarande välbevarade med tidstypiska stildrag från 1800-talets första hälft. Sammantaget har kyrkan och Barkarby torg höga bevarandevärden, vilka förstärks genom senare tiders pietetsfulla och föredömliga restaureringsarbeten. Den för det tidiga 1900-talet karakteristiska villa/egnahemsbebyggelsen har ännu höga kulturhistoriska värden.”

Ett av husen vid Barkarby torg

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Stadsplan 850312 omfattar området mellan Gamla Enköpingsvägen och motorvägen, med undantag av tre fastigheter i den sydöstra delen. Tomtstorlekarna är ca 1000-1500 m² och endast friliggande bostadshus i maximalt två våningar får uppföras. 1/5 av tomtens yta får bebyggas. Barkarby torg omfattades tidigare av samma plan och torget med krogen och Tingshuset var avsatta som kulturreservat. Nu gäller en detaljplan från 2002-06-10, som togs fram för att möjliggöra en komplementbyggnad på den plats där det i början av 1900-talet stod ett stall men också för att se över skyddsbehovet.

Både krogbyggnaden och Tingshuset har rivningsförbud och utökad lovplikt för exteriöra och interiöra förändringar. Det finns också en bestämmelse för utemiljön som bl a innebär att marklov krävs för förändringar och att växter, material och anläggningsdetaljer som är främmande för kulturmiljön inte får införas.

För Häradsvägen gäller en detaljplan från 1996 som medger bebyggelse i två våningar med souterrängvåning. För övriga Tingshusområdet saknas detaljplan, vilket innebär att stora delar av bebyggelse saknar skydd.

Generellt kan man säga att de nuvarande tomterna är stora även om avstyckningar på ned till 750 m² har medgivits.

Förslag till åtgärder

En detaljplan behövs för att säkerställa de kulturhistoriska bevarandevärderna i de delar som idag inte är planlagda. I en kommande detaljplan bör flera byggnader förses med skyddsbestämmelser och rivningsförbud och lovplikten utökas till att gälla alla exteriöra förändringar. Vidare bör vissa byggrätter tas bort.

Tingshusområdet ingår som en del i den kommande Barkarbystaden. Även inom området råder bebyggelsestryck, varför krav på anpassning av den tillkommande bebyggelsen som kommer att gränsa till det kulturhistoriskt värdefulla området måste ställas i samband med planläggning.

Ormbacka (47)

Beskrivning

Ormbacka – Skylstaområdet är ett av de tidigast bebodda områdena i Järfälla vilket visas dels av spridda gravar från bronsålder-äldre järnålder, dels av gravfält från yngre järnålder (räa 31, 310- 313 m fl).

Genom Ormbacka – Skylsta löper rester av den gamla häradsvägen. Den är av förhistoriskt ursprung och fungerar idag som cykelväg. Utmed vägen finns flera kända runristningar. Inom den kulturhistoriskt avgränsade miljön återfinns de båda runstenarna vid Runstensvägen och runristningar i fast håll invid Skylsta.

Landskapet är till största delen öppet, med skogklädda höjder. På åkermarken som tidigare tillhört gårdarna Fjällen och Skylsta ligger Viksjö golfbana.

Bebyggelsen inom området utgörs dels av äldre gårds- och torpbebyggelse, dels av enstaka egnahem och villor. På Fjällens gård finns huvudbyggnaden, rättarbostaden och en arbetarbostad kvar. Vid Skylsta gård finns ett äldre bostadshus bevarat. Inte långt från runristningen vid Skylsta finns några otydliga lämningar kvar efter Krusbacka, ett torp under Skälby. Vid Ormbacka är miljön vid torpet av intresse. Själva torpstugan ersattes 1922 av en villa, som är välbevarad sedan byggnadstiden och som i materialval och färgsättning (rödfärgad träpanel med vita snickerier) ansluter till en äldre lokal byggnadstradition. Av stort intresse är den gamla transformatorstationen från 1919 som uppfördes av Älvkarleby kraftverk och idag ägs av Järfälla kommun. Där Långbacka torp legat finns idag en villa byggd 1939. Här fanns tidigare den skola som flyttades till Barkarby 1920 och som brann ned i samband med ombyggnad. Vid Nyaland fanns tidigare en äldre torpstuga som också var av kulturhistoriskt intresse.

Transformatorstation vid Ormbacka

Ett trädgårdsmästeri som fortfarande är i bruk finns kvar vid Ormbacka, det äldsta startades på platsen redan 1937.

Viktiga för helhetsmiljön är

- Det öppna kulturlandskapet som inramas av mindre skogspartier.
- Fornlämningarna med bl a gravfältet vid Ormbacka och runristningen vid Skylsta.
- Den gamla häradsvägen och dess dragning genom landskapet.
- Den äldre bebyggelsen vid Ormbacka (torpet och transformatorstationen), Skylsta och Fjällen.
- Trädgårdsmästerierna vid Ormbacka.

Storhög vid växthus i Ormbacka

Ormbacka torp

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 155:

”De många runristningar som finns eller har funnits längs den gamla häradsvägens sträckning gör denna till en av Stockholms läns längsta kända runvägar. Vägen hade också stor betydelse långt fram i tiden och bitvis finns en ålderdomlig karaktär bevarad vilket förstärks av de många ekar som kantar den.

Området är mycket rikt på fornlämningar som berättar att området varit tätt bebyggt under förhistorisk tid. Av stort intresse är här de gravar som har karaktär av äldsta järnålder eller bronsålder.

Transformatorstationen är en av Stockholmstraktens få bevarade från tiden för elnätets första utbyggnad”.

Aldre växthusgrunder vid Ormbacka

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Inom området gäller flera stads- och detaljplaner, S860723, D880615, D910306, D931118 och D940718. Planerna medger bland annat handel, kontor och golfbana. Något skydd för de kulturhistoriska intressena finns inte. Delar av området saknar gällande plan. 2016 har planläggning av Ormbacka påbörjats. Under 2016 beräknas också arbetet med Växthusvägen, som förbinder Järfälla med Hässelby, att stå klart.

Fornlämningarna omfattas av bestämmelserna i kulturmiljölagen. För gravfältet vid Ormbacka finns en vårdplan som tagits fram i samråd med Riksantikvarieämbetet. Den innebär att gravfältet hålls öppet genom bete/slätter.

Förslag till åtgärder

Det är viktigt att kulturlandskapet bibehålls öppet mot torpet. Den gamla häradsvägens sträckning får inte ändras och de grusade partierna inte asfalteras.

Fornlämningarna har ett starkt skydd i kulturmiljölagen. Gravfältet vid Ormbacka vårdas fortsatt enligt planen vilket bl a innebär kontinuerlig slyröjning.

I samband med detaljplaneläggning, bör miljön vid Ormbacka torp och transformatorstationen förses med skyddsbestämmelser för de kulturhistoriska värdena.

Även den äldre bebyggelsen vid Skylsta och Fjällen är av kulturhistoriskt intresse och exteriöra förändringar bör ej tillåtas. Torpet Nyaland, som ägs av Stockholms stad, är numera rivet.

Ormbacka är ett av de kulturhistoriskt värdefulla områden där man framöver kan förvänta sig ett ökat bebyggelsetryck. Vid framtida förändringar är det viktigt att det befintliga kulturlandskapets utsträckning kan avläsas.

Fruns backe (48)

Fruns backe

Beskrivning

I en sluttning mellan Järfällavägen och Saldovägen ligger gravfältet Fruns backe (raä 38). Gravfältet kan dateras till yngre järnålder och har sannolikt hört till Veddesta gård. Sammanlagt finns ett 70-tal synliga lämningar bestående av högar och runda stensättningar, vilket gör gravfältet till ett av kommunens största.

I gravfältets utkant löper en rest av den gamla häradsvägen och i söder finns en 25 m lång hålväg av förhistoriskt ursprung.

På höjden, i skogspartiet norr om Fruns backe, finns två stensättningar (raä 148 och 268).

Vid Fruns backe låg tidigare torpet Lindalen, som lydde under Veddesta.

För gravfältet finns en vårdplan från 1992 som är upprättad i samråd med Riskantikvarieämbetet. Enligt denna ska gravfältet hållas öppet genom bete eller årlig slåtter.

En runsten placerades 2014 invid gång- och cykelvägen, strax utanför gravfältet. Den hade året innan flyttats från Äggelunda, där en ny bro mellan Veddesta och Barkarbystaden kommer att byggas.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 157:

”Gravfältet i Fruns backe är intressant som ett av Veddestas gårdsgravfält. Gravanläggningarna är lätta att se och gravfältet har som helhet stora upplevelsevärden”.

Fruns backe

Stensättning vid Fruns backe

Gällande bestämmelser och rekommendationer

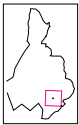
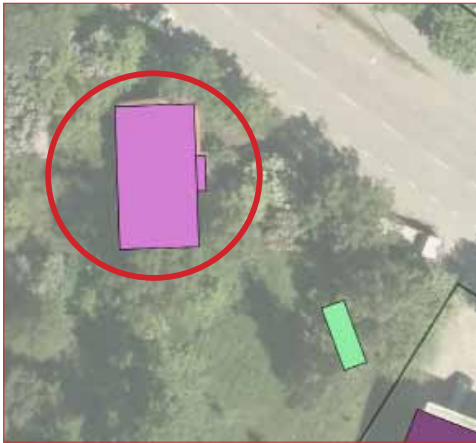
Fornlämningarna skyddas genom bestämmelserna i kulturmiljölagen. Fruns backe omfattas av två planer, B 621107 och S 810323, och är utlagt som parkmark i båda planerna.

Förslag till åtgärder

Fornlämningarna har ett starkt skydd i kulturmiljölagen, varför ytterligare restriktioner inte är aktuella. Däremot bör man vara vaksam när det gäller gravfältets närmiljö där inga exploateringar bör tillåtas. Fortsatt kontinuerlig vård genom röjning och slåtter/bete krävs för att inte gravfältet ska växa igen.

Den välbevarade resten av den gamla häradsvägen får inte ändras i sin sträckning eller asfalteras.

Veddesta rättarbostad (49)

Rättarbostaden Foto: Olle Malmberg

Miljön har utgått på grund av att rättarbostaden brann ned i september 2015.

Texten nedan har inte uppdaterats.

Beskrivning

Veddesta var en av Järfällas största gårdar, troligen etablerad redan under järnåldern, vilket det stora gravfältet vid Fruns backe indikerar. Marken köptes av Järfälla kommun 1955, i syfte att här skapa ett industriområde.

Rättarbostaden är den enda äldre kvarstående byggnaden på Veddesta gård. Byggnaden är uppförd i en våning med inredd vind och består av två separata lägenheter, som har varsin entré via en utbyggd gemensam förstuga. Fasaden är klädd med rödfärgad locklistpanel medan sadeltaket numera är täckt med korrugerad plåt.

Byggnaden ägs av Järfälla kommun.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 158:

”Rättarbostaden är idag den enda bevarade byggnad som minner om Veddesta som varit en av Järfällas största gårdar. Dessutom är huset med sina två lägenheter en för kommunen ovanlig byggnadstyp”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Rättarbostaden omfattas av stadsplan S 810323, som inte ger byggnaden något skydd.

Förslag till åtgärder

I den klassificering av kommunalt ägda äldrehus som kommunstyrelsens arbetsutskott antog i december 1997 är byggnaden klassificerad i grupp 3, vilket innebär att den bör rivras eller avyttras, detta med tanke på dess dåliga tekniska skick samt läget invid Veddestavägen.

Den kulturhistoriska bedömningen - att Veddesta rättarbostad är en för kommunen ovanlig byggnad och dessutom den sista kvarvarande byggnaden på en gård som troligen funnits sedan järnåldern, vilket gör att den är kulturhistoriskt värdefull – kvarstår.

Rättarbostadens grund är fortfarande synlig

Resterna av rättarbostaden efter branden

Barkarbyskolan (50)

Beskrivning

Barkarbyskolan uppfördes 1920. Ursprungligen flyttade man hit en skola som tidigare legat vid Långbacka, men i samband med återuppbyggnaden brann denna ned. Invid skolan uppfördes också en lärarbostad.

Genom egnahemsbebyggelsen i Skälby som tog fart i början på 1920-talet kom skolan snart att bli för liten, varför en tillbyggnad blev nödvändig. Den stod klar 1931 och ritades av arkitekt Jacob J Gate som också ritat den första skolbyggnaden.

Den äldsta skolbyggnaden är i två våningar, med en fasad av vitslammad tegel och ett tegeltäckt valmat sadeltak. Den ursprungligen rödfärgade lärarbostaden byggdes om 1950 och erhöll då sitt nuvarande utseende, i två våningar med reveterad gråputsad fasad och tegeltäckt sadeltak.

Skolan har vid flera tillfällen – senast i mitten av 1990-talet – byggts om och till, och nya byggnader har uppförts. Det gamla skolhusets exteriör är dock i stort sett intakt sedan 1931.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 158:

”Barkarbyskolan är en välbevarad skolbyggnad i en för 1920-talet tidstypisk arkitektur”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Barkarbyskolan omfattas av stadsplan S 850219, vilken medger användning för allmänt ändamål.

Förslag till åtgärder

Den gamla huvudbyggnaden är med sin klassicistiska utformning och slammade tegelfasad tidstypisk och i stort sett väl bevarad sedan byggnadstiden. Om det blir aktuellt med en ny detaljplan bör skyddsbestämmelsen q införas, i syfte att skydda den mot förändringar. Övriga byggnader inom skolområdet berörs inte.

Barkarbyskolan

Järnåldersgravar i parken utanför skolan

Barkarbyskolan mot Skälbyvägen

Lärbostaden vid Barkarbyskolan

Skälbyvägen - Flygarvägen (51)

Flygarvägen

Beskrivning

Byggnaderna uppfördes 1952-54 och blev därmed de första flerfamiljshusen i Barkarby. Byggherre var Bostadsstiftelsen Barkarby, som bildats av kommunen, försvaret och Statens järnvägar. Stiftelsens främsta syfte var att söka lösa bostadsproblemen för de anställda vid flygflottiljen F8. Husen ägdes tidigare av det kommunägda bostadsbolaget Järfällahus, men ägs numera av en bostadsrättsförening.

Kvarteret omfattar åtta trevåningshus samt ett litet centrum. Mycket tidstypiskt är det varsamma sätt på vilket byggnaderna infogats i den kuperade terrängen, samt att träd och annan ursprunglig vegetation sparats.

Husen är tre våningar höga med enkla sadeltak. De är spritputsade och på gavlarna finns enkla och tidstypiska utsmyckningar i form av asymmetriska partier utförda i slätputs. Färgskalan är dov och hållen i bruna, gula och grå nyanser.

Området har inte genomgått några större exteriöra renoveringar, med undantag av att balkongerna bytts ut. De nya balkongfronterna är dock lika de gamla, varför exteriören inte påverkats. Efter ombildningen till bostadsrätter har även fönstren bytts ut. Många ursprungliga byggnadsdetaljer finns ändå bevarade vilket förstärker det kulturhistoriska värdet.

I områdets västra del ligger ett litet centrum, där det från början fanns post, affärer och annan service. På 1950-talet övertog detta nya centrum lite av Barkarby torgs gamla roll. Successivt har dock centrumets tyngdpunkt förskjutits närmare stationen och sedan det nya bostadsområdet invid stationen kom till i mitten av 1980-talet med post, affärer, vårdcentral och annan service, så har gamla centrum fört en tynande tillvaro.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 159

”Flerfamiljshusen i kvarteret är Barkarbys första och en av Järfälla kommuns bäst bevarade sammanhängande område från 1950-talet”.

En värdefull detalj är fasadernas dekorativa utsmyckning. Områdets kulturhistoriska värde förstärks ytterligare av kontrasten mot det intilliggande Barkarby centrum som är uppfört i en tidstypisk 1980-talsstil”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Området omfattas av byggnadsplan B 541124.

Förslag till åtgärder

Bostadsområdet Skälby-, Flygar- och Pilotvägarna är ett av de bäst bevarade 1950-tals områdena i Järfälla. Planering, utformning och arkitektur är mycket typiska för det tidiga femtiotalet.

Om det blir aktuellt med en ny detaljplan bör skyddsföreskrifter samt utökad lovplikt införas, för att skydda de kulturhistoriska värdena, i första hand exteriörerna och parkmarken.

Morkullevägen (52)

Beskrivning

Områdets utbyggnad präglas av två planer. Den första styckningsplanen från 1927, upprättad av AB Hem på landet, medgav egnahemsbebyggelse på stora tomter. Efter en tids byggnadsförbud gjordes en ny stadsplan 1968, varefter den nuvarande grupp- och villabebyggelsen uppfördes. Byggherre var Widmark & Platzer.

Bebyggelsen kring Morkullevägen ligger i en ganska varierad terräng. I den norra delen finns gruppvillor från 1960-talet med en tidstypisk karaktär. I den södra delen finns souterrängvillor som är ritade av arkitekt Olof Thyreen. De utgör ett exempel på byggnad med prefabricerade byggnadsdelar, vilket lätt kan ses i fasadindelningen.

Miljö

Miljön vid Morkullevägen karakteriseras av

Tomternas utformning

- Tomternas storlek varierar något, de gruppbebyggda villorna har något mindre tomter än de friliggande.
- Trädgårdarna vid gruppbebyggelsen är plana och uppvuxna. Vid de friliggande villorna är terrängen mer sluttande och trädgårdarna har vissa inslag av tomtmark.
- De gruppbebyggda villorna ligger centralt placerade på tomterna, medan de friliggande villorna ligger något indragna från gatulivet.

Byggnadernas utformning

- Gruppbebyggelsen består av envåningsvillor med inredd vind, medan de friliggande villorna har en souterrängvåning och en utkragad övervåning.
- Gruppbebyggelsens villor har branta sadeltak medan de friliggande villorna har helt platta tak.
- De friliggande villorna är exempel på byggnad med prefabricerade delar, vilket kan avläsas i fasadindelningen.

Material och färgsättning

- Gruppbebyggelsens villor har spritputsade fasader. Detaljer och snickerier är vita. Fasaderna har vita hörnkedjor och gavelband i slätputs. De friliggande villorna har putsad källarvåning, medan övervåningen är klädd med träpanel. Även här är detaljer och snickerier vitmålade.
- Gruppbebyggelsen är avfärgad i grått, de friliggande villorna har ljus källarvåning och gul övervåning.
- Sadeltaken är täckta med tvåkupigt lertegel, medan de friliggande villornas platta tak är täckta med papp.

Morkullevägen

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer”
s 161 ff

”Kring Morkullevägen ligger ett större samlat område med tidstypiska och välbevarade enfamiljshus från 1960-talet. Souterrängvillorna är ett intressant exempel på prefabricerade hus och de är med sina utkragade övervåningar på ett effektivt sätt ett karakteristiskt exempel på de områden som Widmark & Platzer bebyggde i Järfälla under 1960-talet”.

Värdefulla kulturminnen utanför den avgränsade miljön

På höjden invid områdets södra del ligger ett gravfält (raä 68) från järnåldern omfattande ca 15 lämningar. Gravfältet har på troliga grunder utgjort en del av gårds/bygravfältet för den förhistoriska bebyggelsen vid Björkeby.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Gällande byggnadsplan för området är B 630417. Gravfältet omfattas av kulturmiljölagens bestämmelser.

Fältet vårdas kontinuerligt efter en framtagen skötselplan.

Förslag till åtgärder

Gruppbebyggelsen är mycket karakteristisk för Widmark & Platzer och i Järfälla finns bättre bevarade exempel på denna typ av bebyggelse. Likaså återfinns också villabebyggelse som liknar de friliggande villorna på Morkullevägen på andra håll i kommunen. Några särskilda restriktioner föreslås inte, men det är ändå viktigt att söka bibehålla bebyggelsens huvudsakliga karaktär.

Det intilliggande gravfältet har ett starkt skydd i kulturmiljölagen. Gravfältet vårdas kontinuerligt efter en framtagen skötselplan.

Villor vid Morkullevägen

Villa vid Fågelvägen/Morkullevägen

Skälby gård (53)

Den kulturhistoriska miljön vid Skälby gård omfattar huvudbyggnaden, flygel, arbetarbostaden ”Grytan” och Kvarnstugan, samt gravfälten och parken.

Beskrivning

Kring Skälby gård finns fyra gravfält som visar på Skälbys förhistoriska anor. Ett Skälby finns skriftligt omnämnt redan på 1300-talets mitt, men det är inte klarlagt om det är Skälby i Järfälla eller i Sollentuna som avses. Från och med 1500-talet finns dock säkra skriftliga belägg och Skälby nämns då som en by med två gårdar.

Liksom många gårdar i Stockholms-trakten omvandlades Skälby till säteri på 1600-talet. Under 1800-talets slut och 1900-talets början bytte gården ägare flera gånger och några av de privata ägarna började stycka marken till tomter. Den stora förändringen ägde rum i början på 1920-talet då AB Hem på landet köpte upp största delen av de kvarvarande ägorna och lät stycka marken för villabebyggelse och trädgårdsmästerier.

Den nuvarande huvudbyggnaden uppfördes vid 1800-talets början. Den är klädd med gulmålad slätpanel och har ett brutet tegeltäckt sadeltak.

Flygeln, som tidigare var huvudbyggnad, byggdes om 1755 och fick då sitt nuvarande utseende. Den är uppförd i en våning med inredd vind, och klädd med gulmålad träpanel under ett brutet sadeltak som täckts med lertegel.

Byggnaden är en våning hög med källare och inredd vind.

Sydöst om flygeln ligger ”Grytan”, en knuttimrad envåningsbyggnad som använts som arbetarbostad. Planlösningen är ovanlig, då byggnaden är försedd med eldstäder i tre ytterhörn istället för en centralt placerad eldstad. Grytan ligger alldeles invid det stora Skälbygravfältet, som innehåller 49 synliga anläggningar.

På ett mindre gravfält nordväst om Skälby gård, låg tidigare en kvarn, som brann ned 1939. Kvarn finns mjölnarbostaden, en timrad envåningsbyggnad med brådtäckt sadeltak.

Skälby gård ägs av Järfälla kommun.

Skälby gård.

Gravfält vid Skälby gård

Huvudbyggnaden, flygeln och Kvarnstugan används för föreningsverksamhet, medan Grytan används för pedagogisk verksamhet inom i första hand skola. 2016 uppfördes en modern ekonomibygnad/förråd på parkeringen invid huvudbyggnaden.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 163:

”Dagen villasamhälle Skälby är uppbyggt på Skälby gårds gamla ägor. Gravfälten, de bevarade gårdsbyggnaderna och arbetarbostäderna är därför en viktig del av samhällets historia”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Gällande detaljplan B 440513 medger användning för allmänt ändamål/park men ger inget skydd för bebyggelsen. Byggrätter finns för både huvudbyggnaden och flygeln.

Fornlämningarna skyddas genom kulturmiljölagen.

Förslag till åtgärder

Någon planläggning av området är ej aktuell. Järfälla kommun är fastighetsägare och har för närvarande inga planer på förändring av områdets eller byggnadernas användning.

Om en ny detaljplan upprättas i framtiden ska byggnaderna förses med skyddsbestämmelser och utökad lovplikt bör gälla för hela området. Byggrätten för huvudbyggnaden och flygeln tas bort.

Fornlämningarna har ett tillräckligt skydd genom kulturmiljölagen.

Flygeln vid Skälby gård.

Grytan vid Skälby gård

Brynjevägen-Österdalsvägen (54)

Beskrivning

Området avgränsas av Brynjevägen, Ormbäckavägen, Fornvägen och Österdalsvägen.

Marken är avstyckad från Skälby gård och bebyggdes 1959 med två låga radhuslängor. Radhusen innehöll ursprungligen fyra rum och kök.

Radhusen vid Brynjevägen

Miljö

Miljön utmärks av

Tomternas utformning

- Små, plana tomter, som avgränsas av häckar och staket. Tomterna är uppvuxna med träd och buskar.
- Bebyggelsen ligger indragen från gatulivet.

Byggnadernas utformning

- Radhusen är en våning höga och saknar både källare och vind. Några har byggts till med ett extra rum i markplanet.
- Taken är sadeltak.
- Invid entréerna finns carport.

Material och färgsättning

- Radhusen är uppförda i rött tegel.
- Taken är täckta med tvåkupigt lertegel.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 164:

”De låga radhuslängorna ger, genom materialval och markanslutning, området ett genomtänkt och speciellt utseende”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

För området gäller stadsplan S 670130. Vissa tillbyggnadsmöjligheter finns.

Förslag till åtgärder

Det är viktigt att bibehålla områdets huvudkaraktär ifråga om utformning, färgsättning och materialval. En del radhus har byggts till med extra rum, vilket givit byggnaderna andra proportioner. Dock har tegel använt som fasadmateriäl. I samband med eventuella bygglovsansökningar bör extra rådgivning ges vid behov, i övrigt föreslås inga restriktioner.

Budkavlevägen (55)

Beskrivning

Kedjehusen på Budkavlevägen (tidigare Ormbäckavägen) är uppförda vid 1950-talets mitt. Husen är upplåtna med äganderätt.

Miljö

Miljön karakteriseras av

Tomternas utformning

- Tomterna är relativt små, men vetter på baksidan ut mot en gemensam grönyta.
- Trädgårdarna är uppvuxna och har låga planteringar med enstaka träd.
- Bostadshusen är något indragna från gatulivet, så att en liten förgård bildas mot Budkavlevägen.

Byggnadernas utformning

- Bostadshusen är en våning höga, med inredd vind samt källare.
- Bostadshusen förbinds med varandra genom låga byggnadspartier som innehåller entré och garage.
- Taken är branta sadeltak medan de låga sammanbindande entrépartierna har platta tak.

Material och färg

- Fasadmaterialet är rött tegel, medan entrépartierna är uppförda i trä.
- Snickerier och övriga detaljer är hållna i vitt.
- Sadeltaken är branta och klädda med tvåkupigt lertegel medan entrépartierna har takmaterial av papp.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 165:

”Kedjehusen längs Budkavlevägen har ett anspråkslöst och harmoniskt utseende. Området är ett bra exempel på hur man under 1950-talet ofta skapade bra boendemiljöer med enkla medel och genomtänkt materialval”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

För Budkavlevägen gäller byggnadsplan B 540204. Planen medger maximalt 120 m² byggnadsyta och endast 1/6 av tomten får bebyggas. Marken åt gatan är prickmark och får ej bebyggas ytterligare. I praktiken återstår endast mindre byggrätter.

Förslag till åtgärder

För att bibehålla den enhetliga karaktären bör inga förändringar åt gatan tillåtas. Detta gäller även ändring av material och färgsättning.

Budkavlevägen

Castorvägen (56)

Castorvägen. Foto: Artur Johlin 1951

Beskrivning

Den radhuslänga som innehöll bostäder för anställda vid Wallheds trädgårdsmästeri, bestod ursprungligen av fyra radhus och uppfördes på 1940-talet. Byggnaden ligger indragen en bit från gatan och följer den svagt sluttande terrängen. De fyra radhusen är därigenom lätt förskjutna i höjlded, vilket ger byggnaden ett luftigt intryck. Huset är en våning högt, med inredd vind. Fasaden var ursprungligen ljusputsad med fönsterbågar och övriga snickerier i vitt. Sadeltaket är numera klätt med korrugerad plåt.

I början av 1990-talets byggdes ytterligare fyra radhus till vid husets ena ände. Dessa följer också terrängen och man har försökt anpassa tillbyggnaden till den befintliga, när det gäller fasaden mot gatan. I samband med tillbyggnaden (?) har den ursprungliga radhuslängan klätts med träpanel och de gamla ytterdörrarna bytts ut mot moderna.

De flesta av Skälbys trädgårdsmästerier drevs som familjeföretag av trädgårdsmästaren och hans familj, möjligen hade man någon anställd. Ab Ivar Wallheds Handelsträdgård var en av de största och därmed också ett av de få som hade många anställda, som

mest omkring ett femtiotal. Radhuslängan vid Castorvägen är därigenom ett sällsynt exempel på en speciellt uppförd bostadsbyggnad för trädgårdsarbetare.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 165:

”Trädgårdsarbetarbostäderna på Castorvägen är en viktig rest av den i Järfälla en gång så viktiga trädgårdsmästerinäringen”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

För trädgårdsarbetarbostäderna vid Castorvägen gäller byggnadsplan B 621126. I och med tillbyggnaden är byggrätten i stort sett utnyttjad.

Förslag till åtgärder

Genom tillbyggnaden och byte av fasadmaterial och dörrar har den ursprungliga radhuslängan förvanskats. Någon form av skyddsbestämmelse är inte aktuell. Vid framtida underhåll bör man eftersträva att bibehålla den enhetliga fasaden mot gatan, vilket exempelvis innebär att fönster och ytterdörrar inte får bytas ut mot sådana med ett modernare utseende. Vidare vore det önskvärt att byta ut det nuvarande takmaterialet av korrugerad plåt, mot traditionellt taktegel, när takunderhåll blir aktuellt.

Castorvägen

Skillingvägen (57)

Området har utgått eftersom trädgårdsmästeriet har rivits för att ge plats åt modern villabebyggelse. Även styckningar av tomter har skett. Dock finns några byggnader som fortfarande är intressanta att bevara.

Texten nedan har inte uppdaterats.

Beskrivning

Villorna vid Skillingvägen är en liten rest från den första utbyggnads-epoken i Skälby på 1920-talet. De är av egnahemstyp och relativt små. Söderut på Skillingvägen finns modern villabebyggelse.

Inom den kulturhistoriska miljön ligger också ett trädgårdsmästeri. Det startades 1934 av Arvid Hagblom och är det enda kvarvarande vid Skillingvägen. Som mest har i detta område funnits sex olika trädgårdsmästerier.

På trädgårdsmästeriets mark ligger glasade växthus, både äldre och nyare. De är sammanbyggda till en lång länga med gavlarna utåt Skillingvägen.

Området är intressant genom att det är en kvarvarande rest från Skälbys tidiga moderna historia och genom att det är relativt oförändrat sedan 1920- och 30-talen.

Miljö

Miljön utmärks av

Tomternas utformning

- Tomterna är relativt stora och skiljs åt genom häckar eller låga staket.
- Trädgårdarna är uppvuxna med planteringar, buskar och fruktträd.
- Bostadshusen är centralt placerade på tomten.

Byggnadernas utformning

- Bostadshusen är av en egnahemstyp och relativt små.

De är uppförda i en våning med källare och inredd vind eller två våningar utan

inredd vind.

- Taken är enkla sadeltak, brutna eller obrutna.

Material och färgsättning

- Bostadshusen är klädda med panel och puts. Grunderna är av betong.
- Fasaderna är hållna i ljusa färger.
- Taken är täckta med tvåkupigt lertegel.

Av stor betydelse för miljön är trädgårdsmästeriet och dess bebyggelse med växthusen invid Skillingvägen.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 167:

”Kring Skillingvägen finns den enda kvarvarande miljön med samlad bebyggelse från Skälbys första tid som egnahems- och trädgårdssamhälle. Området är härigenom en viktig rest av ett av de största områden som styckats av AB Hem på landet”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Området omfattas av plan A 270412. Planen är i första hand en avstyckningsplan med tomter om 1 500 m² och större utlagda i kvarter. Inga bestämmelser om byggnadernas placering och utformning finns.

Däremot har det efterhand uppkommit vissa riktlinjer som används vid bygglovsprövning.

Förslag till åtgärder

Inom området har en del förändringar skett, den största inträffande sommaren 2001, då alla växthus utmed Skillingvägen revs, för att ge plats för villabebyggelse. Därigenom kom områdets karaktär att förändras så kraftigt att det inte längre går att hävda de kulturhistoriska värdena. Skillingvägen föreslås därför utgå som helhetsmiljö.

Äldre vill vid Skillingvägen

Nyare villor vid Skillingvägen

Ekvägen (58)

Området har utgått eftersom många av villorna har genomgått förändringar. Texten nedan har inte uppdaterats.

Villa vid Kastanjevägen

Ekvägen

Beskrivning

Området kring Ekvägen bebyggdes under 1950-talet med friliggande villor. Marken styckades från Björkeby gård. Som låg invid korsningen Skälbyvägen-Byleden.

Miljö

Miljön vid Ekvägen, västra sidan av Almvägen och Kastanjevägens första del karakteriseras av

Tomternas utformning

- Tomterna är stora och plana och avgränsas av häckar och staket.
- Trädgårdarna är uppvuxna och planterade med blommor, buskar och träd.
- Bostadshusen är placerade ett stycke in på tomterna.

Byggnadernas utformning

- Bostadshusen är i allmänhet uppförda i två våningar, utan källare och inredd vind. Även enplansvillor förekommer.
- Taken är enkla sadeltak.

Material och färgsättning

- Bostadshusen är putsade och var ursprungligen avfärgade i ljusa kulörer såsom beige, gult och grått.
- Grunderna är av betong.
- Taken är täckta med rött tvåkupigt lertegel.

Inom området har en del villor byggts

till i entréplanet eller fått ändrade fasadmateriell och/eller ny färgsättning. I en del fall har nya garage uppförts.

Motiv för bevarande

”Järfälla kulturhistoriska miljöer” s 168:

”Husen kring Ekvägen bildar tillsammans ett av de få sammanhängande områden som finns i kommunen med bebyggelse av denna vanliga typ av enkla och anspråkslösa villor från 1950-talet. Vissa av husen har ändrats något sedan byggnadstiden men som helhet förmedlar området en tidstyppisk anda från detta decennium”.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Ekvägen omfattas till största del av byggnadsplan B 530310, som medger bostadsbebyggelse i en våning, där den sammanlagda byggnadsytan får uppgå till maximalt 140 m², varav 30 m² gårdsbyggnad. I bestämmelserna sägs dock att byggnadsnämnden kan medge bostadsbebyggelse i två våningar, vilket uppenbarligen varit fallet. Marken närmast gatan är prickad, vilket innebär att den ej får bebyggas.

För en mindre del av Ekvägen gäller fortfarande den ursprungliga avstyckningsplanen A 270412, som inte reglerar byggnadernas placering, utformning eller storlek.

Förslag till åtgärder

Ekvägen är ett av de sammanhängande områdena med villabebyggelse från 1950-talet i Järfälla. I jämförelse med exempelvis Betselvägen i Jakobsberg uppvisar dock området en högre förändringsgrad. Några restriktioner för att bevara de kulturhistoriska värdena vid Ekvägen föreslås därför inte. Givetvis ska dock de fastighetsägare som i samband med bygglovansökningar vill ha råd i kulturhistoriska frågor erbjudas detta. Som helhetsmiljö föreslås Ekvägen utgå.

Rodergränd ”Röda stugan” (59)

Röda stugan vid Rodergränd

Beskrivning

Vid Rodervägen 8 ligger ett egna- hem på mark som tidigare tillhörde Barsbro gård. Denna mark hade 1926 förvärvats av AB Hem på landet.

Tomten vid nuvarande Rodergränd 8 köptes av Lars Gustafsson sr, som 1932 lät uppföra en villa i nationalromantisk stil i en våning med källare och inredningsbar vind. Husmodellen hette Svanholmen och tillverkades av Landsbro Trävarubolag för Borohus. Byggnaden levererades i sektioner via järnväg till Barkarby station och monterades sedan samman på tomten under ledning av byggmästaren Karl Ekstrand i Skälby.

Fasaden är klädd med locklistpanel avfärgad i falurött. Knutar, fönsteromfattningar, fönster och övriga snickerier är vitmålade. Sadeltaket är täckt av tvåkupigt lertegel.

Planlösningen är tidstypisk med en central hall, som omges av ett kök och ett rum samt två rum rakt fram. Från hallen gick en trappa ned till källaren som inrymde garage, tvättstuga, matkällare och torrass. Vinden inreddes först på 1940-talet.

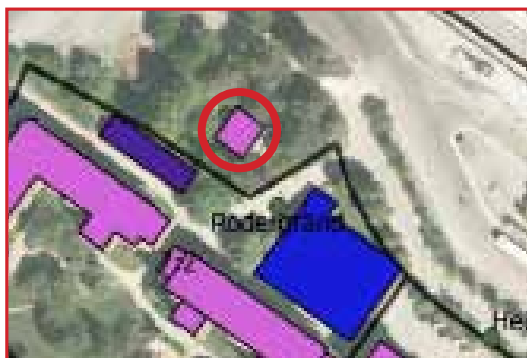
En viktig del av husets ursprungsmiljö är trädgården. Bakom huset sträckte sig ett stort potatisland och på framsidan, där Helikoptervägen idag går fram, fanns källand och grönsaksland. I trädgården fanns 26 fruktträd och 14 bärbuskar, på en yta av

1 291 m². Tyvärr har trädgården naggats i kanten av senare tiders exploateringar.

Byggnaden är extra intressant genom att kommunens fattigvårds kontor inrymdes i ett rum här från 1932 till 1949, då gamla kommunalhuset byggdes i Jakobsbergs centrum.

Lars Gustafsson sr tillträdde som ordförande i fattigvårdsstyrelsen 1931 och innehade sedan posten ända fram till 1954. Rummet är fortfarande intakt från denna tid. Även sonen Lars Gustafsson jr har varit verksam som politiker, både lokalt i Järfälla och som riksdagsman. Lars Gustafsson jr har också gjort en omfattande insats som hembygdsforskare. Den första Järfällaboken, som gavs ut 1957, är skriven i huset.

Familjen Gustafsson har sparat mycket material som rör husets tillkomst och underhåll, vilket gör att byggnaden är väl dokumenterad. Av vikt är också att byggmästaren Karl Ekstrand (1877 – 1953) var ansvarig för uppförandet. Ekstrand har svarat för uppförandet av flera villor i Skälby och Barkarby, även om flera av dem idag är rivna. Han var även engagerad i kommunalpolitiken och har gett namn åt Ekstrandsvägen i Skälby, där för övrigt hans egen villa fortfarande finns kvar, med adress

Ekstrandsvägen 32.

Namnet Röda stugan kom till på 1980-talet, när en verksamhet inom daglig omsorg startade i huset.

Motiv för bevarande

Rodergränd 8 är den enda kvarvarande äldre byggnaden som kan berätta om villabebyggelsen i Barkarby centrum. Den är mycket välbevarad både exteriört och interiört sedan byggnadstiden och är en god representant för de prefabricerade egnahem som blev vanliga under 1930-talet. Den representerar också en viktig del i kommunens historia, då kommunala funktioner som bland annat fattigvårds kontor tidigare inrymdes i villan. Även de personhistoriska kopplingarna till Lars Gustafsson sr, Lars Gustafsson jr och Karl Ekstrand är av intresse.

Sammantaget uppfyller villan vid Rodergränd en rad kriterier som vägs in vid bedömning av de kulturhistoriska värdena.

Gällande bestämmelser och rekommendationer

Fastigheten ingår i en detaljplan från 85-12-19. Där själva byggnaden ligger planerades enligt detaljplanen en väg att dras fram. Vägens sträckning blev dock annorlunda och byggnaden blev kvar. En del av tomten är prickmark.

Förslag till åtgärder

En detaljplan bör tas fram för att skydda villan vid Rodergränd 8.

Skyddsföreskrifterna bör omfatta rivningsförbud och utökad lovplikt för exteriöra och interiöra förändringar. Bland annat bör planlösningen samt det rum som fungerade som fattigvårds kontor få skydd. Det

är också viktigt att det som återstår av trädgården skyddas.

